

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi perusopetuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 215/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Eeva-Riitta Pirhonen, opetusministeriö
- ohjelmajohtaja Seppo Niemelä, oikeusministeriö

- opetusneuvos Jorma Kauppinen, Opetushallitus
- erityisasiantuntija Esa Iivonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- erityisasiantuntija Juha Henriksson, Suomen Kuntaliitto
- pääsihteeri Juha Makkonen, Suomen Lukioalaisten Liitto ry
- toiminnanjohtaja Pirjo Somerkivi, Suomen Vanhempainliitto ry
- erityisasiantuntija Riitta Sarras, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi perusopetuslakiin säännös, jossa säädettäisiin oppilaskunnasta. Uudella säännöksellä vahvistettaisiin op-

pilaskuntatoimintaa ja säädettäisiin sen tehtäviä yleisellä tasolla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen tavoitteena on lisätä peruskoulujen oppilaiden osallistumisaktiivisuutta. Lakiehdotuksella vahvistetaan oppilaskunnan toiminnan merkitystä oppilaiden osallistumisen, vaikutusmahdollisuuksien ja heidän mielipiteidensä kuulemisen parantamiseksi. Ehdotus toteuttaa hallituksen kansalaisvaikuttamisen

politiikkaohjelman tavoitetta kehittää kouluja ja oppilaitoksia tukemaan oppilaiden kasvua aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen.

Suomessa ollaan aiheellisesti huolissaan koululaisten vähäisestä kiinnostuksesta kansalais- ja muuta vaikuttamistoimintaa kohtaan. Esimerkiksi Civics — Nuori kansalainen -tutkimus (2000) osoittaa, että suomalaiset peruskoulun

päättävät nuoret ovat yhteiskunnallisissa asioissa tietäviä, mutta passiivisia. He arvostavat kansalaistoimintaa vähemmän kuin yhdenkään muun maan samanikäiset nuoret. Heillä on aktiiviseen kansalaisuuteen tarvittavat kansalaisen perustiedot, mutta ei aktiivisen kansalaisen valmiuksia ja asenteita.

Myös koululaisten todellisia vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta koulussa on pidetty puutteellisina. Monet tahot ovat katsoneet, että oppilaiden tulisi päästä osallistumaan nykyistä enemmän yhteisten asioiden hoitoon. Kouluikäisillä osallistumiskokemuksilla on todettu olevan selvä yhteys aktiiviseen kansalaisuuteen aikuisiässä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaiden osallistuminen ja vaikuttaminen nähdään tärkeänä erityisesti yhteiskuntaopin opetuksessa. Perusopetuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa edellytetään, että paikallisissa opetussuunnitelmissa tulee ilmetä, miten kouluissa toteutetaan "Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys" -aihekokonaisuus. Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että koulun oppimiskulttuurin ja toimintatapojen tulee tukea oppilaan kehittymistä omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi, yhteistyökykyiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi sekä tukea oppilasta muodostamaan realistinen kuva omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

Valiokunta yhtyy kuulemansa asiantuntijan näkemykseen siitä, että osallistuminen opitaan osallistumalla. Nuorena saatavat omakohtaiset osallistumisen kokemukset ovat tärkein aktiivisen aikuisuuden selittäjä. Oppilaskuntatoiminta on kodin kannustuksen ja järjestöjen toiminnan rinnalla ollut ja on edelleen keskeinen kansalaisuuteen sosiaalistaja. Koulun tehtävänä on kasvattaa sellaisia aktiivisen kansalaisuuden valmiuksia kuten kyky sekä uskallus ilmaista itseään ja myös eri välinein, pohtia toiminnan tarkoitusta ja ottaa osaa julkiseen keskusteluun, neuvotella rakentavasti ja etsiä yhdessä hyväksyttäviä ratkaisuja sekä selvittää ristiriidat ilman väkivaltaa ja hyväksyä erilaisuutta. Oppilaskuntatoiminta voi osaltaan edistää kaikkia näitä valmiuksia.

Valiokunta katsoo, että juuri perusopetuksen aikana voidaan varmistaa se, että kaikki ikäluokat kokonaisuudessaan varustetaan kansalaisen tiedoilla, taidoilla ja valmiuksilla sen sijaan, että kansalaisten aktiivisuus jakautuu eriarvoisesti.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että opetushallinto jatkaa hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman aikana hyvin alkanutta ponnostusta oppilaskuntatoimintaan ja laajemmin osallistuvaan koulukulttuuriin. Oppilaskuntatoiminnasta tulee pyrkiä saamaan luonnollinen ja oleellinen osa jokaisen koulun arkea, ja sen tulee tukea kasvatusta aktiiviseen kansalaisuuteen.

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että oppilaskunnat eivät olisi pakollisia. Valiokunta hyväksyy ehdotuksen. Valiokunta kuitenkin korostaa sitä, että myös käytännössä tulisi löytyä valmiutta muuttaa asenteita ja toimintatapoja. Kouluissa tulee pyrkiä kuuntelemaan, innostamaan ja osallistuvaan toimintakulttuuriin, jolloin oppilailla olisi mahdollisuus harjoitella myös vastuun ottoa. Oppilaskunta on yksi kanava oppilaiden osallisuuden ja aktiivisuuden lisäämiseksi. Sen vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että mahdollisimman moneen kouluun perustetaan oppilaskunta.

Yksityiskohtaiset perustelut

47 a §. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että kouluissa, joihin ei perusteta oppilaskuntaa, kuitenkin annetaan mahdollisuus oppilaille tulla kuulukseksi heitä koskevissa asioissa. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 3 momentin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 47 a § muutettuna seuraavasti:

47 a §

Oppilaskunta

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos opetuksen järjestäjä ei järjestä edellä 1 ja 2 momenteissa tarkoitettua oppilaskuntatoimin-

taa, opetuksen järjestäjän tulee muulla tavoin huolehtia siitä, että oppilailla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä koulunsa tai muun toimintayksikkönsä toimintaan liittyvistä, oppilaita yhteisesti koskevista asioista.

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Rauno Kettunen /kesk
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Minna Lintonen /sd
	Hanna-Leena Hemming /kok (osittain)	Kirsi Ojansuu /vihr
	Sinikka Hurskainen /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
	Tuomo Hänninen /kesk	Marja Tiura /kok
	Tatja Karvonen /kesk	Jutta Urpilainen /sd
		Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.